

σίαν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τέκνων του, τὸ ἀδελφομοῖριον τοῦ κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους ἀποβιώσαντος ἐτέρου ἀδελφοῦ τῶν ἐναγόντων Γεωργίου. Κατὰ τὴν δίκην ὁ ἐναγόμενος προέβαλεν, ὅτι ὁ ἀποβιώσας, ὢν ἐτοιμοθάνατος, διὰ προφορικῆς διαθήκης του, γενομένης ἐνώπιον δύο μαρτύρων, παρήγγειλεν, ὅπως ἡ ἀνήκουσα εἰς αὐτὸν πατρομητρικὴ περιουσία περιέλθῃ εἰς τὰ τέκνα τῆς προαποβιωσάσης ἀδελφῆς του, συζύγου τοῦ ἐναγομένου. Τὸ δικαστήριον, ἀφοῦ ἐξήτασε τοὺς μάρτυρας, ἐδέχθη ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ ἡ οὕτω γενομένη διάθεσις καὶ ἐπεδίκασε τὸ ἀδελφομοῖρι εἰς τὰ ἀνήλικα τέκνα (ἀνεψιούς) καὶ ὅχι εἰς τοὺς ἐνάγοντας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ προφορικῶν διαθηκῶν ἐν Μυκόνῳ βλ. I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὰ ἐγγράφα δικαιπραξιῶν τῆς Μυκόνου τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος, ἐνθ' ἀν., 136 καὶ 142. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτόν, ὅτι ὁ ἐκ πλαγίου συγγενῆς ἡδύνατο διὰ διαθήκης νὰ καταλείπῃ εἰς ἓνα ἐκ τῶν πλησιεστέρων γονικαρίων συγγενῶν ὁλόκληρον τὴν γονικὴν περιουσίαν, ἀγνοῶν τοὺς ὑπάρχοντας τυχὸν ἄλλους τοῦ ἰδίου βαθμοῦ τοιούτους συγγενεῖς. Προσέτι δὲ προκύπτει ἐξ αὐτῆς, ὅτι οἱ ἀδελφópαιδες ἐλάμβανον τὴν θέσιν τοῦ προαποβιώσαντος γονέως των, ἀδελφοῦ τοῦ κληρονομουμένου, καλούμενοι εἰς τὴν κληρονομίαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν τούτου.

9. μόρτις, ἴσως ἀντὶ μάρτυς ἢ μάρτυρες.

14. 16. ἀδελφομοῖρι = τὸ ἐκ τῆς πατρικῆς ἢ τῆς μητρικῆς κληρονομίας μερίδιον ἐκάστου τῶν ἀδελφῶν.

15. ἐπαράγγειλεν = ἐνταῦθα σημαίνει ποιῶμαι δήλωσιν τελευταίας βουλήσεως, διαθήκην.

21. παραγγελία = διαθήκη.

μπανούκνα ἀντὶ μπανούκλα.

26

Κῶδιξ M. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τῆς 24 Μαρτίου 1682.

Διάδικοι. Νικολέττα — Βασίλης Μπελόκας.

Ἀκύρωσις διαθήκης.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1682 Μαρτίου 24.

||² + Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Λουκῆς Δαμαλᾶς, στελμένος||³ εἰς πρόσωπον καὶ κορμὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου κ(υρί)ου Ἀλεξάνδρου, μέγα||⁴ διερμηνευτὴν τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ὁποῖος ἄνωθεν ἐντιμότατος ἐρχόμενος||⁵ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὴν ||⁶ Νικολέττα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Βασίλης Μπελόκας. Ἀφορμὴ διὰ μίαν||⁷ δια-

θήκη, πού ἤκαμεν ἡ Μπεδενιούδα, συβία τοῦ ἄνωθεν Βασίλη καὶ θεία||⁸ τῆς ἄνωθεν [[νηκολετας]] Μπεδενιούδας, εἰς |τὴν| ὁποία διαθήκη ἐμοίρασεν||⁹ ὅλην τῆς τὴν προῦκα ἐκεῖ ὅπου τῆς ἐφάνηκεν, χωρὶς νὰ νομινάρη καὶ νὰ δώ||¹⁰ νη τῆς ἄνωθεν Νικολέττας τίποτις πρᾶμα ἀπὸ τὰ γονικά τωνε. Ἡ ὁποία||¹¹ Νικολέττα γυρέβοντας καὶ αὐτὴ πάρτη, μερδικὸ ἀπὸ τὰ πράματα τῆς ἀνι||¹² ψιάς τῆς, τὰ ὁποῖα γροικοῦνται γονικά τους. Οἱ ὁποῖοι μὴ κáνοντας καλὰ ἀνά||¹³ μεσόν τους, ἐνεφανιστήκασι ἐνμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ||¹⁴ δικαιοκριθοῦσι. Ὅποῖος ἄνωθεν Βασίλης πρεζεντάρωντας τὴν ἄνωθεν||¹⁵ διαθήκη γραμμένη Φευουαρίου 6 καὶ ἡδίδεν ὅλον τῆς τὸ πρᾶμα εἰς φίλους||¹⁶ τῆς καὶ ὅπου ἡθελεν, καὶ τὴν θειάν τῆς νὰ μὴν ἐνομινάριζεν, νὰ τῆς ἄφι||¹⁷ νεν καὶ εὐτῆς τίποτις κληρονομία ἀπὸ τὰ γονικά τῆς πράματα. Διὰ τοῦ||¹⁸ το το λοιπὸν ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασι γροικῶν||¹⁹ τας τὴν ἄνωθεν διαθήκη, πῶς ὅταν τὴν ἤκανεν ἦτον ἔξω φρενῶν, διὰ τοῦτο||²⁰ τὴν ἀννουλλάρει καὶ κόβγει τὴν, νὰ μηνδὲν ἀξίζει. Ἀκόμη συλλογίζοντας τοὺς||²¹ νόμους τὸν (sic) θεοσεβεστάτου βασιλέως |κ(υρίο)υ| Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ἀποκιρόμενος ||²² τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωσταντινοπόλεως κ(υρίο)υ Ἀθανασίου. Διὰ τοῦτο τὸ λοι||²³ πόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ γίνονται ||²⁴ ὅλο τῆς τὸ πρᾶμα, ὅπου τὴν σήμερον τῆς [εὐ]εὐβρίσκονται γονικά τους, ἐξόχως ||²⁵ ἀπὸ τὰ δύο κομμάτια τὸ πρᾶμα, πού ἐπῆρεν μὲ τὴν κρίσιν προτέρου, κα||²⁶ θῶς διαλαβάνει ἡ σεντέντζια τῆς ἄνωθεν Νικολέττας γραμμένη εἰς τοὺς||²⁷ 1682 Φευουαρίου πρώτη, καὶ ἂν ἔχη καὶ ὁ ἄνωθεν Βασίλης πρᾶμα ἐδικόν||²⁸ του, ταῦτα νὰ μὴν ἐμπαίνου σὲ μοιρασία· τὸ δὲ ἀποδέλοιπον πρᾶμα ὅ,τι τῆς||²⁹ εὐβρίσκεται τὴν σήμερον, σπίτια, ἀμπέλια, χωράφι, κλείσματα, ροῦχα||³⁰ καὶ ἕτερα νὰ γίνονται τρία μερδικά, νὰ παίρνου οἱ κληρονόμοι τὸ ἓνα καὶ ὁ ἀνὴρ||³¹ τῆς, λέγει, ὁ Βασίλης νὰ πάρη τὸ ἄλλο, καὶ τὸ τρίτο νὰ δίδεται διὰ τὴν ψυχὴν τῆς. Πε||³² ρὶ τὸ μερδικὸ τοῦ ἄνωθεν Βασίλη νὰ τὸ τρώγῃ καὶ νὰ τὸ γοδέρῃ ἕως τὴν ζωὴν του||³³ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, νὰ στρέφεται εἰς τὰ χέρια τῆς ἄνωθεν Νικολέττας||³⁴ γῆ εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς. Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἄ||³⁵ πογράψει ὑπὸ χειρός του.

||³⁶ + Λουκῆς Δαμαλᾶς βεβαιώνω τ' ἄνωθεν.

||³⁷ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος πρωτονοτάριος βεβαίου ἔγραψα.

³⁶ λοῦκις δαμαλας βεβεόνο τανωθέν||³⁷ Εγὼ παπα γερασιμος βιδος πρωτονοταριος βεβεου ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα διεκδικεῖ παρὰ τοῦ ἐναγομένου τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν (προῖκα) τῆς ἀποβιωσάσης συζύγου του Μπεδενιούδας, θείας τῆς, ἡ ὁποία διὰ διαθήκης κατέλιπεν ὁλόκληρον εἰς τρίτους ξένους, οὐδὲν δὲ εἰς τὴν ἐνάγουσαν, γονικαρίαν. Ἡ ἀπόφασις ἀκυροῖ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διαθήκην, διότι ἐν αὐτῇ δὲν ὀνο-

μάζεται κληρονόμος καὶ δὲν καταλείπεται τι εἰς τὴν ἐνάγουσαν. Κατόπιν τούτου ἐπέρχεται ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή. Λαμβάνουσα δὲ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀπόφασις, ὡς λέγει, τὴν Νεαρὰν 26 Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἔτους 1306, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ γονικὴ περιουσία τῆς ἀποβιώσας συζύγου τοῦ ἐναγομένου (πλὴν δύο ἀκινήτων, αἵτινα δι' ἄλλης ἀποφάσεως ἐπεδικάσθησαν εἰς τὴν ἐνάγουσαν) νὰ γίνηται τρία μερίδια, ἐξ ὧν τὸ ἓν νὰ δίδηται διὰ τὴν ψυχὴν της, τὸ ἕτερον νὰ λαμβάνουν οἱ κληρονόμοι της (δηλαδή, ἐνταῦθα ἡ ἐνάγουσα) καὶ τὸ τρίτον ὁ ἐναγόμενος σύζυγος, ὅχι ὅμως κατὰ κυριότητα, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπικαρπίαν, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του, νὰ περιέρχεται καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἐνάγουσαν ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους της.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως παρατηρητέον ὅτι, ὡς φαίνεται, τὸ προικοσύμφωνον τῆς ἀποθανούσης οὐδεμίαν περιεῖχε κονιειζιὸ καὶ ἔπρεπεν οὕτω νὰ ἐφαρμοσθῶν ἐπὶ τῆς κληρονομίας της τὰ ἐπὶ γονικῶν κρατοῦντα, ἥτοι ὥφειλεν ἡ διαθέτις ν' ἀφήσῃ διὰ τῆς διαθήκης της μέρος ἐκ τῆς γονικῆς περιουσίας εἰς γονικάριον (βλ. ἄνωτέρω τὰ ὑπὸ τὰς ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 6 ἀποφάσεις ἐκτιθέμενα). Διὰ τὴν ἀκύρωσιν δὲ τῆς διαθήκης ἡ ἀπόφασις χρησιμοποιεῖ ὡς αἰτιολογικὸν τὸ πλᾶσμα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, καθ' ὃ ἡ μέμψις κατὰ τῆς ἀστόργου διαθήκης στηρίζεται εἰς τὴν οἶονεὶ μὴ ἔχεφροσύνην τοῦ διαθέτου (Π. 5. 2. 2 — Βασ. 39. 1. 2 σχόλ.). Τέλος ἡ ἀπόφασις δὲν ἐφαρμόζει πλήρως τὰς διατάξεις τῆς Νεαρᾶς 26 τοῦ Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ἐν συγκεκρισμένῳ μὲ τὰ ἔθιμα τῆς νήσου, καθόσον εἰς τὸν σύζυγον δὲν δίδει τὸ τρίτον κατὰ πλήρη κυριότητα, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπικαρπίαν, ἐπιφυλαττομένης καὶ ταύτης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου εἰς τὴν γονικαρίαν ἐνάγουσαν ἢ, ἐν περιπτώσει προαποβιώσεώς της, εἰς τοὺς κληρονόμους της. (Τὴν Νεαρὰν 26 βλ. εἰς I. καὶ II. ΖΕΠΩΝ, *Jus Graeco-romanum*, I, 533 ἐπ. Περὶ αὐτῆς δὲ Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον κλπ., ἐνθ' ἄν., 283 ἐπ. καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους, ἔτι δὲ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Die Novelle des Patriarchen Athanasius*, εἰς *Neugriechische Jahrbücher*, 8 (1930), 136 - 146 (καὶ εἰς ἀνάτυπον). Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις, ἐνθ' ἄν., 1292 - 3). Ὡς εἶδομεν (εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν σημειούμενα), κατὰ τὸ κρατοῦν ἐν Μυκόνῳ ἐθιμικὸν δίκαιον ὁ ἐπιζῶν σύζυγος οὐδὲν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα ἐκέκτητο ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς συζύγου. Ὁ δικάζων ὅμως ἐνταῦθα βοεβόδας Λουκῆς Δαμαλᾶς, ὅστις δὲν ἦτο ἐντόπιος, ἀλλὰ Χίος (Π. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, Παναγιώτης Νικούσιος καὶ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδαῆτος, Ἀρχοντες Μυκονίων, εἰς *Νησιωτικὴν Ἑπειροίδα Α'*, ἐνθ' ἄν., 187), φαίνεται ὅτι, εἴτε ἐκ λόγων ἐπιεικειᾶς, εἴτε καὶ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὸ εἰς τὴν πατρίδα του κρατοῦν δίκαιον, ὅπερ ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν σύζυγον κληρονομικὸν δικαίωμα (βλ. Δ. ΓΚΙΝΗ, Τὸ ἐξ ἐθίμων δίκαιον τῶν Χίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς *Ἑλληνικά*, ΙΑ' (1939) 302, καὶ

Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Αί μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον, ἐνθ' ἀν., 35 ἐπ.) ἀπονέμει καὶ εἰς τὸν ἐναγόμενον μερίδιον κατ' ἐπικαρπίαν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου του. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ στηρίξῃ τοῦτο ἄλλως, καταφεύγει εἰς τὴν Νεαράν 26, ἐνσυνειδήτως παρερμηνεύων ταύτην, διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς μὴ πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῶν Μυκονίων. (Ἑρμηνευτικὰ τῆς περὶ τριμοιρίας διατάξεως τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας ὅρα «Τοῦ σοφωτάτου Διδασκάλου καὶ μεγάλου ρήτορος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Σπαντωνῆ διασάφης τῆς κατὰ τριμοιρίαν κληρονομίαν ἐννόμου ὑποθέσεως», δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Μ. ΓΕΛΕΩΝ, εἰς Ἑκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν, Γ' (1882-3), 172-3 καὶ εἰς Ν. ΒΕΗ, Κατάλογος χειρογράφων καὶ παλαιοτύπων τῆς Δωροθέας Σχολῆς τῶν Θεσσαλικῶν Τρικχάλων, εἰς Ἑπετηρίδα Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, Ε' (1955), 21-23. Ὁ Σπαντωνῆς ἦτο ἀξιωματοῦχος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀρχὰς τοῦ ΙΗ'. Οὗτος ἡττολογήθη καὶ μὲ τὴν ἐρμηνείαν νόμων. Βιογραφικὰ περὶ αὐτοῦ βλ., ἀντὶ ἄλλου, εἰς Μ. ΓΕΛΕΩΝ, Μνεία τῶν πρὸ ἐμοῦ (Ἀθ. 1934), 50-51). Ἡ Νεαρά 26 ἀποτελεῖ ἐν τῶν μειουστινιανείων νομοθετημάτων, ἅτινα λαμβάνοντα νομοθετικὴν πρόνοιαν περὶ τῶν ἐν τῇ πράξει ἐθιμικῶς κρατούντων ψυχικῶν, θεσπίζουν εἰς περιπτώσεις τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς τὴν ὑπὸ τύπον κληρονομίας ἢ κληροδοσίας ἀπονομὴν ὠρισμένου μέρους ἐκ τῆς περιουσίας τῶν ἀδιαθέτως καὶ ἄνευ τέκνων ἀποδιούντων ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας αὐτῶν. (Περὶ τῶν νομοθετημάτων τούτων Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 273 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 1290 ἐπ.). Εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐν Μυκόνῳ, τὰ νομοθετήματα ταῦτα, ἐξαιρέσει τῆς προκειμένης περιπτώσεως ὡς πρὸς τὴν Νεαράν ταύτην, ἡγνοοῦντο παντελῶς, τὰ δὲ ψυχικὰ ἐρρυθμίζοντο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν ἐθίμων. (Πλείοτερα περὶ αὐτῶν πρβλ. ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 40 κατωτέρω δημοσιευομένην ἀπόφασιν).

20, ἀννουλλάρει = ἐκ τοῦ ἰταλ. annullare, ἀκυρῶ.

20. κόβγει ἀντὶ κόπτει, χρησιμοποιούμενον ἐνταῦθα μεταφορικῶς μὲ τὴν ἐννοιαν τοῦ ἀκυροῦ.

21. ἀποκιρόμενος ἀντὶ ἀποκρινόμενος.

27

Κῶδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου τῆς 30 Ἰουλίου 1682. Διάδικοι. Ἀλέξης Βουτζῖνος – Μελέτιος Μπονάς.

Διεκδίκησις δωρηθέντος.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1682 Ἰουλίου 30.

||² + Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Λουκῆς Δαμα||³λᾶς καὶ βοῖβόντας τῆς παρὸν νήσου Μυκόνου ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόα||⁴σιν τῆς ἐξέφλησις